

Valaki felteheti a kérdést: miért kell külön szemügyre venni a városok kulturális életét, hiszen a városok is beletartoznak kulturális életünk általános kereteinek egészébe. Csakugyan így van. Ami mégis indokoltá teszi a kérdés külön taglalását, az, hogy városainkban sok olyan kulturális jelenség merült fel, ami faluhelyen vagy nem mutatkozik olyan méretekben vagy pedig a feltételek hiányában nem győzhető le olyan gyorsan és eredményesen, mint a városokban. S mint ahogy helytelen dolog lenne gépiesen elválasztani a városok kulturális életét általános kulturális életünk fejlődésétől, ugyanúgy hiba lenne, ha nem vennénk észre azokat az igen jelentős lehetőségeket és feltételeket, melyeket ezen a téren a faluval szemben a város felmutathat.

Erről a pontról kiindulva tehát, mindjárt az elején meg kell állapítani, hogy városaink kulturális fejlődésének feltételei alig tíz év alatt a háború után nagyban megváltoztak.

Emellett szól néhány általános értékelés.

1.

Mindenekelőtt jelentősen emelkedett a kulturális és közművelési intézmények száma. Olyan intézmények alakultak, amelyek vagy egyáltalán nem léteztek a háború előtt vagy pedig nem bírtak különösebb fontossággal. Ma már csaknem minden városban néhány nyolcosztályos iskola működik, gimnázium, valamilyen szakiskola, színház, múzeum, nép- és munkásegylet, könyvtár és olvasóterem, zenekar és énekkar, kultúrotthon, Hadseregotthon, Ifjúsági otthon, helyi lap, (gyakran folyóirat), különböző klubok stb. Mindehhez hozzá kell még adni a különféle kultúregyesületek és szervezetek munkáját, a számtalan rendezményt, kiállítást, irodalmi estet, élőűjságot stb., stb.

Aztán érezhetően megváltozott a városi lakosság társadalmi összetétele is. Most már a munkásság képezi a lakosság túlnyomó többségét, egyre jobban elnyomva a paraszti és kisbirtokosi rétegeket. A kulturális és közművelődési ügyi szervezeteknek ennél fogva merőben más a közönsége, ennek a közönségnek többé-kevésbé más az ízlése és mások a kulturális igényei. De más az érdeklődési köre is, főleg akkor, ha meszebb, ha a jövőbe nézünk. S mindez természetesen erős kihatással van a kulturális ténykedés formáira, módszereire és tartalmára.

Megállapíthatjuk továbbá, hogy hirtelen megnövekedett az értelmiségi emberek száma, főként a műszaki és közoktatásügyi értelmiségieké; ez a réteg mind szembetűnőbben mutatkozik a közelet és kulturális élet aktív és passzív tényezőjeként, bár azok a lehetőségek, amelyek ebből a tényből származnak, még távolról sem valósultak meg. Kragujevácon 1200 értelmiségi ember él, közülük 340 egyetemi végzettséggel rendelkezik, 400 tanügyi munkás, 100 jogász, 60 mérnök stb. Valjevón 900 értelmiségi ember tevékenykedik, s közülük 185 tanügyi munkás. Ezek a számok összehasonlíthatatlanul nagyobbak a háborúelőtti számoknál.

Közművelődési célokra is jóval több pénzt költünk, ha az anyagi eszközök még nem is fedezik mindig a legszükségesebb kiadásokat.

2.

Már ez a néhány tény is amellett szól, hogy kulturális életünk további fejlődésének szükségletei és lehetőségei városainkban jelentősen, sőt gyökeresen megváltoztak. *Előszőr:* bebizonyosodott, hogy kulturális életünkben lejárt a rögtönzés időszaka, s hogy most már a társadalmi szervezetekben és intézményekben állandó formát kell keresnünk és fenntartanunk a kulturális ténykedés helyes kifejtéséhez. Az ilyen intézmények mind nagyobb fejlődésnek indultak és munkájukban különféle kérdések merülnek fel. De éppen ezeknek az új intézményeknek és szervezeteknek a megszaporódása bizonyítja, hogy az ilyenirányú fejlődési lehetőségek csaknem kimeríthetetlenek. (Nem véletlenül és időnként megtartott előadások, de a nép- és munkásegyetemen állandó munkamódszer: nemcsak tanfolyamok az írástudatlanoknak, de felnöttek iskolája is; nem véletlen vendégszereplés a kulturális együtteseknek a nagyobb városokból, de kulturális és művészi előadások rendezését irányító szervezet is, stb.)

Ilyenirányú fejlődés nem teszi feleslegessé a műkedvelői rendszert, hanem ellenkezőleg, — ott ahol szükség van rá, — a szakavatottság állandó alapját is megadja neki. Semmi se lenne olyan értelmetlen, mint elvetni a tényleges és tömeges kultúr munkának éppen a műkedvelésben megnyilvánuló tényezőjét. Így például városi könyvtárak működése nem zárja ki könyvbarátok körének létesítését; egy városi énekkar csak akkor lehet érdekes és vonzó mind az énekesekre, mind a közönségre nézve, ha komoly és szakszerű vezetés alatt áll, stb. stb.

Másodszor: Helytelen a kulturális munkát csupán a kulturális szervezetek feladatának tekinteni. A kulturális munkában számításba kell venni mindazokat a szervezeteket és intézményeket, amelyek hatást gyakorolnak a társadalmi életre és polgáraink színvonalának emelésére. A kulturális, a társadalmi és a közelet fejlődésére nagy hatással vannak a különböző társadalmi szervezetek és intézmények, a kötelező iskoláktól kezdve egészen a Partizán és Vörös kereszt szervezetéig; ennél fogva fel kell ölelni mindazon szervezete-

ket és intézményeket, melyeknek ténykedése bármilyen formában kihat az emberi művelődésre, az emberek felfogásának kialakulására. Egyébként a kulturális színvonal emelését sohasem szolgálták csupán a kulturális szervezetek, bármily tevékenyek és számosak voltak is.

Harmadszor: meg kell szabadulni azoktól a sablónoktól, melyekbe egyes kultúregyesületek a maguk állandó szakosztályaikkal estek. Ott ahol megvan rá a mód, olyan egyesületeket kell létrehozni, amelyek meghatározott tevékenységet fejtenek ki, olyan feladatok ápolására is, amelyeket pillanatnyilag nem művelnek. Az olyan összetett kultúregyesület, mely a közművelődés minden ágát felöleli, talán még megfelelne faluhelyen és általában elmaradottabb környezetben, ahol nincsenek káderek, sem lehetőség több egyesület önálló létezéséhez és komolyabb munkájához. Nagyobb helyeken régente külön egyesületbe tömörült az énekkar, külön a műkedvelő színjátszás, a zenekar, a könyvbarátok és az irodalompartolók köre. Külön egyesületet képezett a vallási előítéletek ellen küzdő mozgalom, külön egyesülete volt a zenének, a falunak nyújtandó kulturális megsegítésnek stb. S ezek az egyesületek száz és száz embert lelkesítettek és öleltek fel a kulturális élet különböző ágazataiból. S hogy a kultúregyesületek fejlődésének ez a természetes útja a városokban, azt bizonyítja egyébként az a tény is, hogy minden kultúregyesületben rendszerint csak néhány szakosztály működik ténylegesen, míg a többiben alig van tevékeny résztvevő.

3.

A kulturális élet a maga társadalmi jelentőségénél és nevelési eredményeinél fogva szervesen kapcsolódik országunkban a szocialista fejlődés világnézeti és politikai érdekeihez. Természetes, hogy nem lehetünk hívei akármilyen kulturális tevékenységnek. Viszont igen gyakran csak méretei és intenzitása szerint értékelik fel a kulturális tevékenységet, nem pedig eszmei lényege és politikai értelme szerint.

Ha ilyen szempontból vizsgáljuk városaink kulturális életét, nem hagyhatjuk figyelmen kívül minden határozott eredménye mellett sem azokat a negatív vonásokat, melyek miatt gyakran olyan eredményeket kapunk, amelyeket egyáltalán nem vártunk.

Beszéljünk először talán a folklór-mániáról.

Ha csak felületest látunk kultúrális életünkre, máris szembetűnik, milyen messze mentünk el ezen a téren. Nem nehéz megfigyelni a különböző népművészeti megnyilatkozásokkal szembeni kritikátlan magatartást, mintha csak mindaz, ami ezekből a „népi” szellemi termékekből árad, valóban makulátlan lenne és a „miénk”. A népi táncokat sokszor a munkásság körében is kultiválják, olyan helyeken is, ahol pedig a háborúelőtti időkben sem fordítottak ennyi figyelmet a népi táncokra; fenntartás nélkül veszik át és terjesztik a „népi” zenét, tömegesen tűzik műsorra a „népéletből” való színdarabokat, kiadják és terjesztik a „népköltészeti” gyűjteményeket, „népdalo-

kat" a mai és a közelmúlt eseményeiről; a folklor terén, a népdalokban, a táncokban, a néprajzi gyűjteményekben és más hasonló megnyilatkozásokban olykor külön „helyi” változatokat igyekeznek felismerni és ápolni. S ugyanakkor mindaz, amit ma a „népművészet” nevében „alkotnak”, a legtöbb esetben dekadens jelleggel bír azokhoz az eredeti népi alkotásokhoz viszonyítva, amelyek a maguk idejében születtek.

Mindez arra készíttet bennünket, hogy meghatározzuk viszonyunkat a folklorhoz, hogy kijelöljük a helyét kulturális életünkben általában, s külön a legfejlettebb kulturális környezetben, a városokban. Persze ezt is csupán olyan mértékben, amennyit a kérdés általános szemlélete egy ilyen keretben megenged. A népművészet fejlődése olyan időszakba esik, amikor a népi alkotás uralkodó formája volt a művészi alkotásnak. S a népi alkotás egyik formájáról, az eposzról beszélve, s annak történelmi és művészi determináltságát fejtetve, Marx Károly 1857-ben a következőké írta:

„A művészet egyes formái tekintetében, pl. a az eposz esetében, bebizonyosodott, hogy azok történelmi korszakot alakító klaszszikus értelemben nem termelhetnek újabb eredményeket, míhelyt a művészi termelés, mint olyan létrejön; vagyis egyes jelentősebb megnyilatkozásai a művészet terén csupán a művészi fejlődés fejletlen állapotában jöhetnek létre”.

Nálunk például a népi eposz-költészet ténylegesen az első szerb felkeléssel egyidőben ér véget, míg a népi alkotás minden más ágazatában a művészet-történet az új és korszerű művészi alkotás kezdetével húz határvonalat.

Az a tény viszont, hogy a népi alkotások ideje a művészetben lejárt semmi esetre sem jelentheti azt, hogy ezeknek az alkotásoknak kulturális és esztétikai értéke is idejétmúlt. Különböben ilyen lehetetlen állítást nem is kockáztathatott meg soha senki. A folklor az a gazdag és értékes kulturális alap, amely a kapitalizmus létrejöttének időszakában a nemzetek alakulásához, a nyelv, a szokások, a lélektan és más nemzeti sajátosságoknak adott kifejezést, erkölcsi és kulturális alapot.

Viszont a nemzeti kulturális alaphoz nem tartozhat *minden*, ami a néplélek terméke.

Először azért, nem mert a népi alkotás tárházában sok olyan termés is akad, ami kulturális és esztétikai szempontból nem jelent semmiféle értéket, mivel nem eredeti, mivel kompiláció, művészileg jelentéktelen és a valóságban dekadens.

Másodszer, a népi alkotás régi formái között, egészen napjainkig rengeteg „időszzerű” téma és esemény kap helyet, ami aztán a legtöbbször primitív és vulgáris formában jut kifejezésre (pl. a két háború közötti hajdúkokról szóló szerbiai történetek, az újraköltött „népi” zene stb.)

Ezért fordítottunk és fordítunk annyi figyelmet a népi alkotások rendszerezésére, hogy elválasszuk az értékest az értéktelentől s a valóban kulturális

megnyilvánulást a vulgáristól. E munka elvégzésének nagyobb része a kritikusokra és a művészekre vár. Főleg a rádióállomások és hasonló intézmények feladata, hogy műsorukról töröljék mindazt, ami a népművészet terén nem képvisel komoly értéket. S ezek az intézmények, sajnos, ilyen szempontból eddig nagyon keveset tettek. Ha azonban még nem is végeztük el ezt a munkát, a „népi” alkotások számtalan terméke indokoltan megfakult már és feledésbe merült, ami által bizonyára nem éri érzékeny veszteség kulturális életünket. Vuk Karadzsis például jóval kevesebb népdalt jegyzett fel, mint amennyit összegyűjthetett volna, s a feljegyzettek közül is sokat nyilvánított értéktelennek, soknak vonta kétségbe eredetiségét.

Mindez arra figyelmeztet bennünket, hogy a folklort kulturális örökségünk kincsesbányájaként kell tisztelnünk, mert annak szellemében alakult és fejlődött nemzeti kultúránk. Tanulmányoznunk kell, értékelnünk és megőriznünk. Mindebből azonban azt a tanulságot is levonhatjuk, hogy kulturális örökségünk alapjához nem tartozhat hozzá teljes egészében a folklor, nem tartozhat hozzá mindaz, amit a nép alkotott.

Csakhogy az, ami bennünket kulturális életünkben aggaszt, nem is maga a folklór, hanem a folklór-mánia, a folklór, mint *uralkodó* megnyilvánulás kulturális életünkben. A folklór így időben és tartalomban is visszatérést jelent, elszigetelve él hazánk és a nagyvilág művészi alkotásaitól, s egyáltalán a mai élettől, eszmeileg pedig a nacionalizmusnak és a helyi elszigetelődésnek ad tápot, mi pedig egy soknemzetiségű országot alkotunk).

Hogyan hat a mi kulturális életünk, ha ilyen szempontból nézzük?

Színházaink műsorán általában túlságosan sok a népi eredetű és a nemzeti romantikát ápoló színdarab, (több mint 20 százalék pl. a Haszanaganica, Falurossza, Miloje káplár, János Vitéz, Pecsálbárok stb.) Ha ehhez még hozzáadjuk, hogy az ilyen színdarabokat játszzák legtöbbször, mert a „közönség ezt szereti”, akkor nyugodtan állíthatjuk, hogy színházaink műsora csaknem felerészben néprajzi eredetű és a nemzeti romantikát ápoló színdarabokat ölel fel.

Hogy a folklór és a nemzeti romantika a természetesnél nagyobb méreteket öltött, azt a különböző vidékekről gyűjtött számszerű adatokkal bizonyítják. Így például egy vegyes nemzetiségi környezetben működő kultúregyesület, mivel kizárólag a folklór ápolásával (népi táncok bemutatásával) foglalkozott, többé nem gyűjti tagjait a különböző nemzetiségek sorából, mint ahogy az korábban szokásos volt. S hogy a helyzet még furcsább legyen, ugyanennek a városnak az ifjúsági kultúregyesülete szintén kizárólag a népi dalok és táncok ápolásával foglalkozik, s így aztán egész tagságára ráerőltette egynemzetiségi jellegét. Ezek a példák is arról tanúskodnak, hogy a folklór ilyen erőltetett ápolása a nemzeti elszigetelődést szolgálja. Amikor azonban elítéljük ezt a folklór-mániát, semmiképpen sem szabad meggondoltan ténykedésekre ragadtatnunk magunkat a folklór ellen, semmiképpen sem szabad holmi folklór-ellenes mozgalmat teremtenünk. Mert az ilyen eljárás nem lenne kevésbé veszélyesebb, mint maga a folklór-mánia. Már a folklór-mánia elleni

üres szavak puffogatásával is könnyen fenyegethet bennünket az a veszély, hogy kiváltjuk a népi alkotások lebecsülését. Ezért aztán adott helyzetben és a kulturális élet minden egyes ágazatában csupán a figyelmes és komoly elemzés mutathat rá arra, hogy hol és milyen mértékben érhető és elfogadható a folklór, s hol kapott ez a kultusz egészségtelen méreteket, amelyek már visszaesést jelentenek és gátolják a kulturális fejlődést. Így például a városokban megmutatkozó folklór-mánia a falu kulturális viszonyaiban már nem olyan kirívó, nem annyira természetellenes jelenség, hiszen ott inkább vannak gyökerei. Ilyen érzékeny megkülönböztetésekre pedig országunk különböző vidékeinek különféle feltételeink és lehetőségeink rendkívül széles skálája kényszerít bennünket.

4.

De a folklór-mániánál nem kevésbé veszélyes és nem kevésbé gyakoribb a kispolgári szellem megnyilvánulása sem. Különbözik ezek a jelenségek sok tekintetben szoros kapcsolatban állnak egymással, ha látszatra mindjárt ellentéteseknek tűnnek is. Kulturális életünk alaposabb elemzése nélkül is az olcsó és üres szórakozások iránti hajlandóságot tapasztalhatjuk a városokban, érdeklődést a bohózatok iránt, a kultúra „divatjai”, a külföldről jövő kulturális hatások fenntartás nélküli elfogadásában (azok a filmek, melyeket filmvállalataink behoznak igen jó szolgálatot tesznek az ilyen érdeklődésnek) vizsgálata ez annak az időnek, amikor a magángazdálkodás szabadabb teret kapott, a „kisember” kultusza, a „teljes” demokrácia kultusza, a csendes és békés élet után való vágy, a kevés munkával szerzett „könnyű” siker vágya, a „mai” ifjúság viselkedésén való megbotránkozás, stb. Kulturális szervezeteink azonkívül, hogy gyakran nem küzdenek az ilyen szellem ellen, mert olykor vonakodnak szembefordulni vele, sokszor még alkalmazkodnak is hozzá, s ez kétségtelenül azzal a hatással magyarázható, melyet a kispolgárság kulturális egyesületeinkben és intézményeinkben szerzett.

A kispolgárság nyomása kulturális életünkben nem új jelenség. Inkább talán azt mondhatnánk, hogy ezt a szellemet gazdagon áradó kulturális életünk ma még láthatóbbá teszi, s világosabban felszínre hozza mai megnyilvánulásának különböző formáit. Hazánk társadalmának középrétege számarányánál és kiterjedésénél fogva objektív alapot jelent a kispolgári hatásokhoz. Ezt a hatást, reálisan szemlélve a dolgot, lehetetlen gyorsan felszámolni, viszont kétségtelen, hogy a kispolgári szellem befolyása lehet igen nagy és jelentéktelenül kicsi, már aszerint, hogy milyen hatást tudunk mi elérni. Nemcsak az a tény jelent veszélyt, hogy kispolgári szellem létezik, hanem az is, ha nem küzdünk ellene, ha nem vesszük észre, s ha lebecsüljük azokat a veszélyeket, melyeket ez a kispolgári szellem magában hordoz. A kispolgári szellem hatá-

sát felválthatja a mi befolyásunk, amelyet érvényesíteni kell kulturális téren éppen úgy, mint ahogyan gazdasági téren érvényesítjük.

A kispolgári szellemnek nincsen ideológiája. Ezért aztán a kispolgári befolyás ideológiai megoszlása tulajdonképpen a burzsoá hatásokkal egyenlő s a burzsoázia világnézeti, kulturális, politika! és erkölcsi álláspontjának tétovább kifejezője, kissé megszépített és liberalizált formában, s az ingadozó kispolgári izlés szerint. Röviden: a kispolgárság ezen a téren is elkerülhetetlenül a burzsoázia védelmét szolgálja. A mi sokoldalú, eszmeileg meggyőző tevékenységünk már magában véve is csökkenti e hatás lehetőségeit. Ezért aztán a kispolgári szellem megnyilvánulása polgári életünkben inkább a mi eszmei és kulturális tevékenységünk gyengeségeire mutat rá, s nem annyira az idegen befolyások kifejezésére.

Viszont a kispolgári hatást keresve hiba lenne csupán a kispolgárság felé fordulnunk. Ez a hatás fellelhető ott is, ahol a burzsoázia fizikailag nincsen jelen, sőt még ott is, ahol a legjobb szándékkal szocialista szellemben dolgoznak az emberek. A kispolgárságnak nincsenek kulturális szervezetei és intézményei, állásai azonban gyakran megtalálhatók a mi sorainkban. Ezeket a hatásokat a kispolgári felfogás és hangoltság néha tudatos, rendszerint azonban tudatalatt cselekvő képviselői végzik.

Különben mivel is lehetne magyarázatát adni annak, hogy városi színházainkban az énekes bohózat és a melodráma uralkodik s csaknem teljesen eltűnt a társadalmi dráma, viszont még mindig színpadra kerül az olyan „irodalom”, mint pl. a Háromszoros apa, Miért házasodjak, Nászút férj nélkül és ezekhez hasonló férctművek. S nem furcsa, hogy a „mi” kisebb és nagyobb könyvkiadóvállalataink irodalmi szemetet jelentetnek meg s propogandát csinálnak néki azzal a végleg elfogadhatatlan kifogással, hogy így akarnak jó könyvek kiadásához pénzt szerezni. (Így a jó könyv néhány ezer példányban fogy el, míg a „kommerciális” könyv több tízezer példányszámban.) S beleenyughatunk-e továbbá, hogy számos értéktelen filmet pergessenek, csak azért, mert vállalataink olcsón szerzik meg s drágán adják el azokat, filmeket amelyekben kíváncsi közönségünk tömegei (néha igen szuggesztív formában) megkapnak minden illuziót, szenvedélyt és előítéletet, melyeket a külföldi producens saját kispolgárainak szánt?

Említést tettünk a pusztá szórakozás iránti hajlandóságról, mint a kispolgári szellem tünetéről. Helytelen volna ebből azt a következtetést levonni, hogy kulturális életünkben a szigorú utilitarizmusra törekszünk. Semmiképpen sem ez a célunk. Annak a gazdag társadalmi életnek, amelyet szeretnénk megvalósítani, minden helységben különféle szórakozási lehetőségeket kell tartalmaznia s nem okvetlenül szükséges, hogy azok mindig nagy oktató szándékkal birjanak. Mert az ilyen szórakozás csak akkor kispolgári ha nem humá-

nus, ha vulgáris, s ha nem kulturális intézmény termékeként jelentkeznek, s olyan intézmény termékeként, amelynek nem is szóalkotás, hanem a meghatározott kulturális nevelés a célja. Ilyen szempontból nézve különben megállapíthatjuk, hogy társadalmi egyesületi életünk igen fejletlen, s hogy itt a kispolgári szellem befolyása inkább a begubódzásra törekszik, mint a szóalkotási vágy kielégítésére.

S végül a primitívizmusról. Városainkra nyomasztólag hat, hogy a lakosság nagyrésze paraszti származású, aránylag (a városi viszonyokhoz mérten) alacsony műveltségű és elmaradott. Gyakran láthatunk a városokban torz „művészi” arcképeket államférfiaiinkról és pártvezetőinkről (rendszerint kávéházakban és poros kirakatokban), az utcákon szüntelenül recseg a mikrofon, a középületek piszkosak, rosszul megvilágítottak, a házfalakon elrongyolódott plakátokon „jelszavak” láthatók, a kocsmákban nagy lármával szól a cigányzene, ugyanakkor a kulturális intézmények ((színházak, mozik, klubok, olvasótermek) helységei többnyire fűtetlenek stb. stb. Ehhez tartozik még az a körülmény is, hogy nélkülözhetetlen kulturális célokra nem jut elég anyagi eszköz, ugyanakkor pedig milliókat költenek sportpályákra azzal a jelszóval, hogy „szébb legyen, mint Beográdban”, továbbá függetlenül a meglévő feltételektől, és tekintet nélkül a nagy anyagi áldozatokra, rádióállomást akarnak kapni vagy fenntartani önálló műsorral, operát, irodalmi folyóiratot stb. Hasonló a helyzet néhány hivatásos színházzal is, amelyek indokolatlanul hivatásosak. (mert nem jobbak, mint sok műkedvelő együttes), s így az ilyen színházakat nem tekinthetjük kulturális intézményeknek, mivel sem az előadásra kerülő darabok, sem az a művészi színvonal, amelyet elérni képesek, nem teszi őket méltóvá a „színház” elnevezésre, és ezt nem segíti elő a viszonylag nagy anyagi támogatás sem, melyben az egyes népbizottságok segítségükre sietnek. Nem volna jobb ezért a pénzért szerződést kötni valamelyik komolyabb közeli vagy beográdi színházzal és zenekarral, hogy aztán időnként valóban színvonalas előadásokra kerülne a sor, amelyek ugyan kisebb körben, de sokkal nagyobb kulturális hatással járnának. Különbözik a primitívizmus megnyilvánulásaira eddig elég sokszor rámutattunk, s ez az elemi adottság, ha nehezen győzhető is le, kádereink és intézményeink állandó figyelme alatt áll.

Mindez azt bizonyítja, hogy az eszmei természetű kérdéseknek ma az érdeklődés középpontjába kell jutniuk, s hogy eszmei harc nélkül a kifejtett erőfeszítések célja is kérdésessé válik. A fent elmondottak nem jelentik azt, hogy eszmei harc ezen a téren nincsen. Azok az eredmények, melyeket kulturális életünk sokoldalúságában és kiterjedtségében városainkban elértünk, nem jöhettek volna létre, ha nem küzdöttünk volna a különféle maradi befolyások ellen. Arról van szó csupán, hogy a mai viszonyaink között a kispolgári szellem, a folklór-mánia, a primitívizmus, — ha a fent elmondott érté-

kelés tárgyilagos és pontos, — pillanatnyilag legnagyobb eszmei problémáinkat jelenti. S mindjárt le kell szögezni, hogy éppen ezek a jelenségek, — mivel természetüknél fogva olyanok, — fogják legtovább megterhelni kulturális életünket, feltűnnek majd az új és ma még ismeretlen formákban is kulturális életünk fejlődésével párhuzamosan s így aztán e jelenségek ellen folytatott harcnak rendszeresnek és átfogónak kell lennie.

Az itt felvetett eszmei problémák egyébként nem kimondottan városi sajátosságúak, sőt legkevésbé városi jelenségek. Amiért mégis a városok kulturális életével kapcsolatban vetettük fel őket, azzal a ténnyel magyarázható, hogy a városok sokkal alkalmasabbak az ilyen hatások gyors és teljes leküzdésére, hiszen úgy kulturális, mint minden más téren előtte járnak a falunak. Ami a falu kulturális életének még nagyon sokáig negatív kísérőjelensége marad, ma már felesleges terhe a városi kultúréletnek. A város az a művelődési központ, amely döntő hatást gyakorol a falu kulturális életére. S ennek a hatásnak valóban pozitívnak és haladónak, és szocialistának kell lennie.